

№ 27.

Warszawa, d. 4 lipca 1925 r.

№ 27.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

S K F

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

PIERWSZA FABRYKA LOKOMOTYW W POLSCE.

O pierwszej fabryce lokomotyw w Polsce otrzymujemy następujące dane:

Powstała w roku 1921 z inicjatywy Tow. „W. Fitzner i K. Gamper“ fabryka lokomotyw w Chrzanowie pod firmą: „Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce“, zaprojektowana dla 250 lokomotyw rocznie w przystosowaniu się do rozmiaru zamówień ministerstwa kolei żelaznych, produkuje obecnie 6 lokomotyw miesięcznie, zatrudniając około 1000 robotników, prócz pracujących przy dalszej budowie zakładów fabrycznych.

Fabryka zajmuje terytorjum o powierzchni 148 mórg i posiada tym sposobem prawie nieograniczoną możność nie tylko zwiększania ilości budynków fabrycznych, ale także domów urzędniczych i robotniczych.

Fabryka składa się z następujących budynków i urządzeń: 1) stacji elektrycznej, zawierającej transformatory prądu o napięciu 22000 volt, otrzymywanego z centrali okręgowej w Sierszy, oddalonej od fabryki o 9 kilometrów, 2) warsztatu mechanicznego o powierzchni 8000 m², 3) kuźni mechanicznej o powierzchni 800 m², 4) warsztatu montażowego o powierzchni 7000 m², 5) warsztatów pomocniczych (stolarskiego i remontowego etc.) o ogólnej powierzchni 500 m² i 6) 22 budynków mieszkalnych.

Większość obrabiarek dostarczona została na zasadach kredytu reliefowego przez szwedzkie fabryki maszyn, znaczna ilość tokarek i heblarek przez Sp. Akc. W. Fitzner i K. Gamper, niektóre zaś specjalne maszyny pochodzą z Austrii i Niemiec.

Dotychczas fabryka chrzanowska dostarczyła ministerstwu kolei 78 lokomotyw ciężarowych ciężkiego typu 1—4—0, tak zwanego „Consolidation“. Z tej liczby 36 lokomotyw wykończono było w Wiedeńskiej fabryce lokomotyw, do której posłane zostały kotły, wykonane w fabryce firmy „W. Fitzner i K. Gamper“, następne lokomotywy wykonane zostały już całkowicie w Chrzanowie, również z kotłami firmy „W. Fitzner i K. Gamper“. Obecnie wszystkie części lokomotyw

są wykonywane w kraju, z wyjątkiem miedzi i specjalnych patentowanych aparatów, jak hamulce Westinghouse'a, w krótkim czasie fabryka przystępuje do budowy nowych potężnych lokomotyw pasażerskich, typu 2—4—0, mogących rozwijać szybkość do 120 kilometrów na godzinę. Lokomotywy są zaopatrzone we wszelkie najnowsze i najbardziej udoskonalone urządzenia, a więc: przegrzewacze pary, hamulce Westinghouse'a, pompy dla centralnego oliwienia i t. d.

Urządzenia i metody fabrykacji w tej nowej wytwórni opierają się na najnowszym wskazaniach naukowej organizacji pracy i polegają przede wszystkim na zainstalowaniu w sposób prawidłowy najnowszych współczesnych maszyn, na konstrukcji przyrządów pomocniczych, ułatwiających obróbkę, na normalizacji narzędzi, na wypróbowanych metodach pracy, oszczędzających czas, i w końcu na wynagrodzeniu robotników na zasadach premjowych, przyjmując za podstawę czas zużyty na wykonanie danej roboty.

Wszelkie maszyny poruszane są prądem elektrycznym zmiennym, trójfazowym, z wyjątkiem maszyn, wymagających regulacji szybkości biegu, które poruszane są elektromotorami prądu stałego. Spawanie metali i ich cięcie odbywa się elektrycznie lub acetylenem. Grzanie nitów i nitowanie odbywa się elektrycznie. Młoty w kuźniach są powietrzne, a piece do rozgrzewania żelaznych części — ropowe.

Dalsza rozbudowa tej wytwórni zależną jest od zapotrzebowania lokomotyw przez ministerstwo kolei. Niestety program rządowy, skracający wydatki inwestycyjne, zagraża nie tylko dalszemu rozwojowi fabryki ale nawet utrzymaniu nadal obecnej produkcji 6 lokomotyw miesięcznie.

PZYWÓZ MASZYN ZA ULGAMI CELNEMI.

Maszyny, niebudowane w kraju, o ile sprowadzane są z zagranicy, opłacają cło ulgowe za pozwoleniem ministerstwa skarbu na podstawie zaświadczeń, wydawanych przez ministerstwo przemysłu i handlu. Statystyka wydawanych zaświadczeń daje cenny ma-

terjał, ilustrujący wysokość przywozu poszczególnych kategorii maszyn i aparatów, będący dla przemysłu metalowego przetwórczego wskazówką, jakie działy wytwórczości nie są dotąd wykorzystane i jaki rokuja zbył na własnym obszarze celnym przy jej podjęciu.

W roku 1923 ministerstwo przemysłu i handlu wydało zaświadczenia na sprowadzenie z cłem ulgowem około 12026 ton maszyn, aparatów i ich części, gdy w roku 1924 około 17198 ton. Suma ta rozkłada się na poszczególne państwa, z których wyroby powyższe miały być sprowadzone, następująco:

	Rok 1924		Rok 1923	
	ton	% og. sumy	ton	% og. sumy
Niemcy	10 523	61,2	8361	69,5
Anglja	618	3,6	1 648	13,7
Austrja	2 095	12,2	900	7,5
Szwajcarja	100	0,6	253	2,1
Czechosłowacja	1 210	7,0	250	2,1
Francja	612	3,6	216	1,8
Włochy	12	0,1	170	1,4
St. Zjedn.	202	1,2	136	1,1
Szwecja	1 490	8,7	10	0,1

oraz z innych państw w ilościach nieznacznych.

Dane powyżej przytoczone mają jedynie charakter orientacyjny, gdyż po pierwsze pozwolenia, wydane dla danego okresu, nie były w tym okresie wykorzystane; podrugie—w pozwoleniach często podawaną była waga brutto zamiast wagi netto.

Jeżeli zanalizować przywóz według pewnych kategorii maszyn lub aparatów dla poszczególnych gałęzi przemysłu, to liczby te dadzą następujący obraz:

1. W dziale obrabiarek do metali:

	Rok 1924		Rok 1923	
	ilość	ton	ilość	ton
tokarek	50	313	68	276
tokarek-rewolwerówek	53	64	11	15
gryzarek	112	273	97	416
wiertarek	92	223	50	215
młotów powietrznych	27	147	8	48
parow. i innych	9	66	2	13
gwłnciarek	59	51	19	13
karuzelówek	7	51	—	—
strugarek	11	64	31	174
szlifierek	78	213	33	70
kołówek par. i wagon.	2	88	—	—
pił do metali	117	44	124	20
pras hydraulicznych	5	33	—	—
pras tarczowych	11	45	34	265
pras mimośrodowych	37	133	—	—
nożyc do żel. i blachy	47	117	—	—
dziurkarek	7	15	2	19
maszyn kuziennych	2	29	—	—
maszyn blacharskich	51	152	19	39
gwoździarek	19	25	16	19
spawarek elektr.	51	22	—	—
czopówek wagonowycy	4	24	—	—
przeciągarek	6	20	—	—
różnych	388	529	235	421
Razem	1 271	2 866	749	2 064
% ogólnej ilości		16,7%		17,2%

2. W dziale obrabiarek do drzewa:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
traki	18	103	18	142
piły do drzewa	10	36	—	—
różne obrabiarki	99	169	78	171
masz. do wyr. zapatek	73	75	84	103
Razem	200	384	180	415
% ogólnej sumy		2,3%		3,5%

3. Maszyny dla przemysłu drukarskiego:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
	246	830	106	456
% ogólnej sumy		4,8%		3,8%

4. W dziale silników i gazowni:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
silniki typu Diesela	54	1 056	29	415
na gaz ssany	2	88	—	—
maszyny parowe	5	39	2	53
lokomobile	80	1 301	28	719
prądnicie elektr.	60	238	67	91
silniki	84	106	—	—
powietrzne	156	76	476	230
turbokompressory	1	71	—	—
lokomotywy spalinowe	4	27	—	—
powietrzne	2	14	—	—
silniki typu tramwajowego	10	10	—	—
silniki lotnicze	20	9	—	—
silniki żeglugowe	6	8	—	—
turbogeneratory	—	—	1	80
gazownie	9	112	2	25
silniki (różne)	—	—	65	95
lokomotywki	—	—	3	16
Ogółem	493	3 154	673	1 701
% ogól. sumy		18,3%		14,1%

5. Maszyny dla przemysłu górniczego:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
hasple	131	10 003	—	—
ryg wiertniczy	1	26	—	—
masz. dla rafinerji nafty	—	562	—	—
czerpaki	9	378	—	—
wrębiarki	57	118	—	—
ekshaustory	15	27	—	—
różne maszyny wiertnicze	4	5	4	48
Ogółem	2 119	—	(stat. niedokład.)	—
% ogólnej sumy		12,3%		—

6. Maszyny rolnicze:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
traktory	46	77	—	—
plugi motorowe	5	12	4	14
różne	130	45	13	11
Ogółem	181	134	17	25
% ogólnej sumy		0,8%		0,2%

7. Maszyny włókiennicze:

	Rok 1924		Rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
maszyny przędzalnicze	85	315	142	540
farbiarskie i t. p.	74	305	9	50
tkackie	66	52	25	42
trykotażowe	145	56	107	56
pończosznice	173	54	64	49
różne	220	274	363	1 221
Ogółem	763	1 056	710	1 964
% ogólnej sumy		6,1%		16,3%

8. Maszyny dla przemysłu spożywczego:

	rok 1924		rok 1923	
	sztuk	ton	sztuk	ton
maszyny do wyrobu czekolady	143	351	52	110
cukiernicze	128	86	—	—
„	—	58	—	180
cukrownicze	18	74	—	—
młyńskie	76	40	34	61
do wyrobu makaronu	28	54	—	—
do palenia, czyszcz. i t. p. kawy	31	38	—	—
do wyrobu margaryny, kroch- mału, mączki kartoflanej	54	122	—	—
maszyny do wyrobu drożdży i ula bio- warów	8	32	—	—
maszyny różne	160	162	141	193
„	—	25	—	—
Ogółem	—	1043	—	545
% ogólnej sumy		6,1%		4,5%

9. Maszyny dla przemysłu papier- niczego i do wyr. papierowych

	9,6	1642	5,6	675
10. Maszyny dla przem. chemicz.	2,5	428	0,1	15
11. „ dla przem. garbar- skiego i do wyr. skórzanych	1,7	296	1,1	137

Aparaty do spawania:

Tow. Akc. „Perun”, Warszawa.
Biuro: Wspólna 59, tel. 89-34.
Fabryka: Grochowska № 52,
tel. 201-16.

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Druty wszelkiego rodzaju:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Dźwigniki—Łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimka 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Garnki i przewody rurowe:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gryzarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gryzarki uniwersalne:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gwoździarki i ciągniki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kalandry:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-48.

Koła wozowe o obręczach prasą nasadzanych:

Fabryka Kół i Wozów M. Margulies Płock.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimka 20 tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy elektryczne spawane i patentowane (Victor) do celów gospodarczych i technicznych:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Łańcuchy roolkowe:

Do samochodów ciężarowych, osobowych i motocyklowych. Łańcuchy Galla do transmisji i przegubowe, Fabryka St. Kubiak, Warszawa, Hrubieszowska 9 tel. 75-44.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe roolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych, Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Młocarnie szerokomłotne syst. „Jaehne”:

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Narzędzia do obróbki metali:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Nity blacharskie saskie:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Obrobiarki do metali i drzewa:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Odlewy żelazne:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Dąbrowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Okna żelazne i drewniane z własnym okuciem fabrycznym:

Jan Broda, Toruń.

Okucia budowlane i meblowe:

Jan Broda, Toruń.

Opiednie:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Pieca żelazne syst. powolnego spalania:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczniki ciemne: mimośrodowe i balansowe:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Prasy mimośrodowe:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wyróbów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Sprężyny do mebli:

Dąbrowski Przemysł Druciany B-cia Klein w Dąbrowie Górniczej.

Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy. Bielsko (Śląsk).

Śruby:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Strugarki:

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46

Suwnice:

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Suwnice (kran) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Aleja Jerozolimka 20 tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Taczki żelazne 75 i 100 litr. pojemności: Jan Broda, Toruń.

Tokarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi. Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Traki i wszelkie obrabiarki do drzewa:

„Unia” Zjednoczone Fabryki Maszyn Tow. Akc. Oddział: C. Blumwe i Syn, Bydgoszcz-Wilczak.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Turbiny wodne syst. Francis’a o wysokim współczynniku pożytecznego działania

L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Urządzenie do motorów na gaz ssany (generatory):

Eberhard, Wolski i S-ka, Szara 12.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wialnie do czyszczenia zboża:

Fabryka Maszyn Rolniczych M. Margulies Płock.

Wiertarnie kolumnowe szybokieżne:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

* Fabryka maszyn i odlewnia żelaza Waldemar Krusche i S-ka w Pabjanicach.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

* Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

CENY OGŁOSZEŃ: Cała strona złp. 180; pół strony złp. 100; 1/4 strony złp. 60; 1/8 strony złp. 40;

Drobne ogłoszenia: tekst 3 wierszowy 30 zł. kwartalnie; za każdy wiersz dodatkowy 5 zł. kw.

Członkowie Związku zamawiający ogłoszenia bezpośrednio, otrzymują stosowny rabat.